

TWEE PUBLICATIES OVER HET JAARVERSLAG

door H. J. Reyn

In december 1956 is een uitgave verschenen, welke de aandacht van de lezers van dit Maandblad ten volle verdient. De bedoelde uitgave is getiteld „Normen voor de beoordeling van jaarverslagen”. Zij is opgesteld door de Voorzitters van de effectenbonden in Nederland, de heren William Schrikker (Amsterdam), S. H. van Groningen (Deventer) en Ph. A. J. Mees (Rotterdam). Deze heren vormen tesamen een commissie, ingesteld door de N.V. Hendrik Sijthoff's Financiële Bladen, welke jaarlijks bepaalt **aan welk jaarverslag** van de ondernemingen, waarvan de gewone en/of preferente aandelen ter Beurze worden genoteerd, het praedicaat „het beste jaarverslag kan worden toegekend. De commissie gaat daarbij uiteraard uit van bepaalde normen voor de waardering en heeft het goed geacht deze normen in een publicatie vast te leggen.

In maart 1955 legden de werkgeversorganisaties ook reeds een publicatie over hetzelfde onderwerp aan ons voor, getiteld „Het Jaarverslag”, rapport van de Commissie Jaarverslaggeving van deze organisaties.

Beide publicaties beogen hetzelfde doel: mede te werken aan het tot stand doen komen van een verantwoorde verslaggeving door de ondernemingen. De eruit blijkende aandacht voor deze verslaggeving is uitermate verheugend. Verheugend is ook de eenstemmigheid, welke op verscheidene essentiële punten tussen de beide publicaties bestaat.

Op twee dezer punten wil ik in dit artikel gaarne de aandacht vestigen: de naar voren gebrachte opvattingen ten aanzien van de toepassing van het beginsel der vervangingswaarde en ten aanzien van de wijze, waarop reserves en voorzieningen in de jaarrekening dienen te worden opgenomen.

Vervangingswaarde

De toepassing van het beginsel der vervangingswaarde voor duurzame activa wordt in beide publicaties bepleit, zowel voor de berekening der afschrijvingen welke ten laste van het jaarresultaat dienen te worden gebracht als voor de waardering der duurzame activa op de balans.

In „Het Jaarverslag” wordt gesteld, dat „afschrijving op basis van de vervangingswaarde nodig is voor een zuivere winstbepaling, aangezien anders het gevaar ontstaat, dat de onderneming financieel wordt uitgehold”¹⁾.

In „Normen” stellen de auteurs, dat „het inzicht in het jaarresultaat wordt bevorderd, indien de ondernemingen de afschrijvingen, die ten laste van de jaarwinst worden gebracht, op vervangingswaarde berekenen en als zodanig in de verlies- en winstrekening publiceren”²⁾, alsmede dat „voor het geven van inzicht in de winstcapaciteit berekening en publicatie van de afschrijvingen op vervangingswaarde gewenst zijn”³⁾.

Spijtig is, dat in „Normen” de toepassing van het beginsel der vervangingswaarde slechts als „gewenst” wordt aangeduid. M.i. terecht brengt „Het Jaarverslag” de noodzaak daartoe tot uitdrukking.

In beide publicaties ook wordt uitgesproken, dat de informatie omtrent de balanspost Duurzame activa eveneens gegevens omtrent de vervangingswaarde daarvan dient te omvatten.

1) pag. 11

2) pag. 6

3) pag. 10

In „Het Jaarverslag” stellen de auteurs, dat „een herwaardering van de duurzame activa in de balans op basis van het geldend prijsniveau na een periode van sterke wijzigingen in dit niveau aanbeveling verdient” 4).

In „Normen” klinkt het - ditmaal sterker! -: „De commissie beveelt aan na een periode van grote prijsverschommelingen na te gaan of in plaats van de aanschaffingswaarde de reproductiewaarde (vervangingswaarde) dient te worden vermeld” 5). „Indien een bedrijf meent niet tot het publiceren van een balans op vervangingswaarde te kunnen overgaan, meent de commissie, dat het vermelden van de verzekerde waarde van de productiemiddelen aandeelhouders een indicatie van de reproductiewaarde kan geven” 6).

Ongeacht de verschillen in formulering tussen beide publicaties is het uitermate verheugend, dat van beide zijden de wenselijkheid van en de behoefte aan de toepassing van het beginsel der vervangingswaarde bij de opstelling der jaarrekening op dermate duidelijke wijze wordt uitgesproken. Wij mogen dan ook m.i. stellen, dat de toepassing van genoemd beginsel door het bedrijfsleven is aanvaard als „goed koopmansgebruik”.

Betekent dit nu tevens, dat *uitsluitend* een jaarrekening, opgesteld met inachtneming van het beginsel der vervangingswaarde als een jaarrekening naar „goed koopmansgebruik” mag worden beschouwd. Zou dit het geval zijn, dan zou de accountant elke jaarrekening, welke niet aan deze voorwaarde voldoet, als onjuist moeten afwijzen.

M.i. mag deze vraag echter *niet* bevestigend worden beantwoord.

De opvattingen ten aanzien van het beginsel der vervangingswaarde hebben een belangrijke ontwikkeling doorgemaakt. Stonden de grondleggers aanvankelijk tegenover een vrijwel algemene afwijzing van hun opvattingen, steeds meer is het beginsel door theoretici en practici aanvaard. Echter, wij staan nog *middenin* deze ontwikkeling! Op dit moment heeft de vervangingswaarde-gedachte als basis voor de opstelling der jaarrekening nog geen exclusiviteit verworven. In belangrijke contreien van het financieel-economisch leven (b.v. in de afdrachten aan de fiscus) wordt het ook nu nog in het geheel niet aanvaard. Momenteel dienen wij dan ook m.i. te aanvaarden, dat naast het beginsel der vervangingswaarde andere beginselen nog in ruime kring toepassing vinden, toelaatbaar worden geacht en beschouwd worden als „goed koopmansgebruik”.

Dit heeft consequenties voor de accountant. Het zou onaanvaardbaar zijn, indien de accountant thans reeds zijn goedkeuring zou weigeren aan een jaarrekening, welke volgens andere beginselen op juiste wijze is opgesteld. Immers, hij mag niet van de bedrijfsleidingen iets verlangen of eisen, wat wet en/of gebruik (nog) niet van de bedrijfsleiding verlangen of eisen.

Wel echter zal de accountant moeten nagaan of het voorbijgaan aan het beginsel der vervangingswaarde in enige aan zijn oordeel onderworpen jaarrekening tot gevolg heeft gehad, dat een onjuist beeld van vermogen of resultaten wordt gegeven. Alsdan mag, moet hij m.i. verlangen dat een duidelijke toelichting aan de jaarstukken wordt toegevoegd.

Daarnaast dient de accountant m.i. al zijn weten en kunnen, zijn volle overtuiging aan te wenden om de bedrijfsleiders, waarmee hij in contact komt, te *overtuigen*, van de betekenis van het beginsel der vervangingswaarde voor de onderneming.

4) pag. 11

5) pag. 5

6) pag. 6

Reserves en voorzieningen

Beide in dit artikel genoemde publicaties schenken ook in ruime mate aandacht aan de wijze, waarop in de jaarrekening de reserves en voorzieningen behoren te worden opgenomen.

Betreurenswaardig is de onduidelijke formulering, welke op enkele punten „Normen” ontsiert. Als voorbeeld zij genoemd, dat in deze publicatie door elkaar worden gebruikt de termen „bestemmingsreserves”, „reserves met een bepaald doel” en „voorzieningen”. Bij een herdruk der uitgave is m.i. een verbetering ten deze gewenst.

Ook in „Normen” blijkt echter duidelijk, dat de auteurs een duidelijke scheiding tussen reserves en voorzieningen voorstaan: „Door een duidelijke splitsing te maken tussen reserves die zonder ander doel dan ter dekking van eventuele toekomstige risico's zijn gevormd, en voorzieningen voor bij het opmaken van de balans reeds bestaande risico's en verplichtingen zal het inzicht in de werkelijke vermogenspositie van de ondernemingen ten zeerste worden gediend” ⁷⁾).

Een gelijke opvatting blijkt in „Het Jaarverslag” o.a. waar de auteurs stellen, dat als „reserves” uitsluitend zijn aan te duiden „posten die een deel van het eigen vermogen voorstellen,, ⁸⁾).

Uit de vele onderwerpen die in beide publicaties aan de orde komen, zijn er in dit artikel slechts twee aan de orde gesteld. Uit het gestelde in de publicaties omtrent deze beide onderwerpen blijkt reeds duidelijk hoe belangrijk voor én bedrijfsleven én accountant deze publicaties zijn.

⁷⁾ pag. 8

⁸⁾ pag. 15